

Witam Cię! Rozpoczyna się nasza w Zatorze zabawa.
 Bądź gotów do wyzwania, to nie będzie prosta sprawa!
 Przedstawię się – jestem doktor Fryderyk Rużiczka.
 W mieście karpia odbędzie się ta z zagadkami potyczka.

W 1873 roku w Draseticach, w Czechach się urodziłem,
 A w 1917 roku do pięknego Zatora przybyłem.
 Wcześniej w szpitalach polowych leczyłem żołnierzy.
 Podobno sława dobrego lekarza mi się należy!

W Zatorze znalazłem swoją drugą ojczyznę.
 Tak mocno pokochałem tę Zatorszczyznę,
 Że oprócz pracy z chorymi, nie marnując ani chwili,
 Szukałem dawnych pamiątek, choć mi za to nie placili.

Mnie żyć przyszło w burzliwym dwudziestym wieku,
 Historia Zatora sięga jednak dawniej, dobry człowieku.
 Już od XIII stulecia statusem miasta się on chwalił,
 Liczni książęta i hrabiowie w nim zamieszkiwali.

*“Zator wyrósł z gródka granicznego na kupieckim szlaku
 Ongiś ze Śląska wiodącego po Wieliczkę i Kraków...
 Zatory lodowe wiosną na Skawie przyczyną wielkich powodzi,
 Sąd nazwa miasta naszego pochodzi.”¹*

Od ważnego miejsca ruszymy w naszą wspólną przygodę.
 Znajdź wschodnią część rynku, nie zważaj na pogodę.
 Poszukaj żółtej budowli, gdzie zacznie się wędrówka Twa.
 Widnieje na niej mała tabliczka z adresem Rynek dwa.

Obecnie jest tu TMZZ i harcówka. Miasto się zmienia,
 Przed laty było to miejsce innego przeznaczenia.
 Zerknij na notę historyczną tego budynku pięknego.
 Z pewnością spostrzeżesz, że to dawna siedziba Sądu

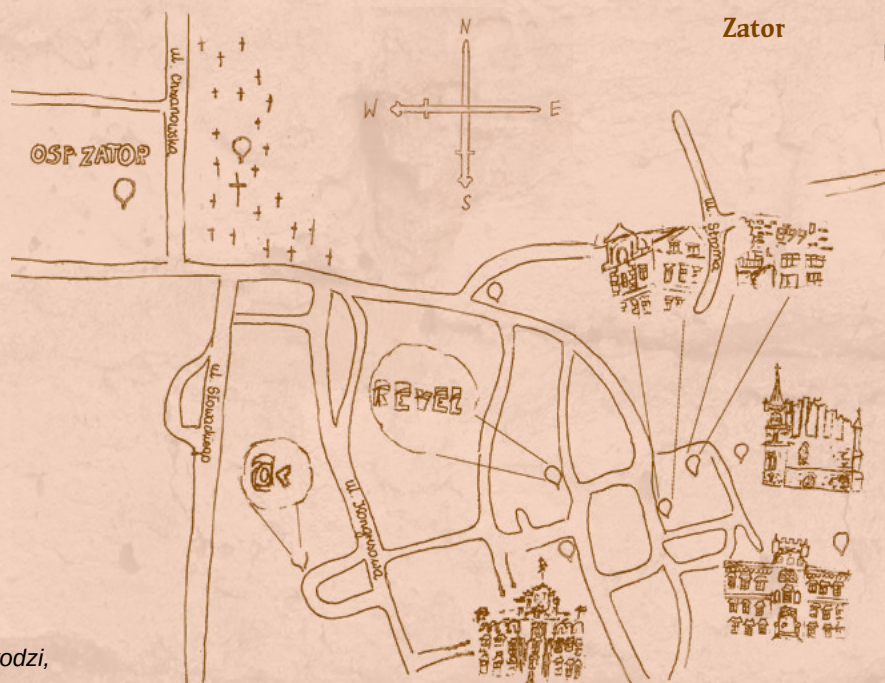
___ ___
 16

W 1937 roku powołano Koło Miłośników Historii Zatora
 I wezwano mieszkańców, by w domowych zbiorach
 Odszukali dokumenty, fotografie, obrazy czy stroje.
 Koło składało się z przedstawicieli grupy sporej.

TMZZ to od Towarzystwa Miłośników ___
 ___ skróót. 20

Bardzo cennych wspomnień i pamiątek jest tam w bród!
 Czas ruszać! Stoisz przodem do gmachu? Kieruj się w prawo
 I przez pasy do tablicy informacyjnej pomykaj żwawo.

Często chodziłem tymi starymi miasta ulicami,
 Spotykając się przy tym z zacnymi mieszkańcami,
 Wspominając w 1445 roku powstałe Księstwo Zatorskie,
 A także rok 1564 – przyłączenie do Korony Polskiej.

Potem grabieże, najazdy szwedzkie, zarazy, pożary,
 A w końcu rozbiory spadły na ten gród stary.

Spójrz w lewo: to Kościół św. Wojciecha i ___
 8

Z XIV jest wieku! Udaj się tam, Koleżanko, Kolego.

Z prawej zamek nasz stoi. Do ilu rodów należał, niech
 wyliczę:

Byli tu Duninowie, Tyszkiewicz, Potoccy, Wąsowicze...
 Także Poniatowscy. Szlacheckie sejmiki tu się odbywały.
 Formę magnackiej rezydencji ma gmach ten okazały.

Teraz od południa obejdz nasz kościół dookoła.
 Nacieszysz oczy, a przy tym zagadce stawisz czoła.
 Podziwiaj strzelistą wieżę, gotyckie okna i witraże,
 Romańską zakrystię pokażą Ci jej gospodarze.

Odszukaj nisko, przy ziemi, na północnej ścianie
 Pewną datę. To 190 ___
 14

Nie wiemy bowiem jeszcze, jaką kryje ona tajemnicę.
 Może odszukasz ją kiedyś w parafialnej kronice?

Idź w prawo i wzdłuż plebanii muru. Naprzeciw gmach stary,
 To wozownia. Na jej dachu widać napis granatowo-szary,
 A poniżej herb Pilawa. Skręć w lewo w stronę rynku!
 Miniesz ściany zakładu doświadczalnego, żółtego budynku.

Zator

W nim to Zbigniew Rychlicki zgłębiał hodowli ryb tajemnice.
 Dziś Zator z najlepszych karpie słynie! Skręć w pierwszą ulicę
 I w dół nią podążaj, Podróżniku. To ulica Kościuszkowska.
 Wypatruj biegnącej w prawo wąskiej pobocznej dróżki.

Podążaj w dół schodkami. Czy masz policzyć je chęć?
 Otóż jest ich dokładnie ___ ___
 3 22

Za stacją, gdzie kasztanowiec przytulił się do kamienicy,
 Widzisz już początek ważnej, historycznej ulicy.

To ulica Blich – kiedyś zwana Blech, od płótna bielienia.
 Była tu karczma i stare domy. Są i straszne wspomnienia!
 Jeszcze w dwudziestym wieku fale powodzi tu docierały,
 Niszcząc na swej drodze dobytek mieszkańców cały.

Przed stacją w lewo, idź wzdłuż dużej ulicy Krakowskiej,
 Przemierzasz teren starej dzielnicy kultury żydowskiej.
 Na skrzyżowaniu, kiedy wyjdiesz z drzew cienia,
 Rozejrzyj się za posągami z beżowego kamienia.

To pomnik Świętego ___
 12 21

Z psem wędrował, uzdrawiając objętych plagą, bez strachu.
 Idź za jego wzrokiem. Na kolejnym skrzyżowaniu znów

skręcasz –
 Nie w Kongresową lecz w stronę przeciwną, na cmentarz.

Tuż za bramą najstarszy pomnik, ___
 19

rodu,
 Z których Pius w XIX wieku pilnował miasta dochodów.
 Na rozwidleniu idź w lewo, potem skręć w prawo w aleję,
 Po 50 krokach lapidarium² ujrzysz, w nim – zatorskie dzieje.

W spisie zasłużonych naprzeciw odszukaj pana

Kotrubskiego,
 Kierownika szkoły i ___ ___
 24 15

miasta mego.
 Wróć parę kroków, skręć w prawo na pierwszym rozstaju,
 Wypatruj już czarnego nagrobka blisko cmentarza skraju.

35 kroków – tyle bowiem od mojego grobu Cię dzieli!
 Byłem lekarzem, pracowałem w ognisku nauczycieli,
 Założyłem Muzeum Ziemi Zatorskiej, a prócz tego
 Działiałem w Podkomitecie Przystosowania Wojskowego.

Idź dalej alejką, budynek OSP na wprost się prezentuje.
 Ty szukaj pomnika z lewej w rogu, pilnują go tuje.
 Być może nie wiesz, ale ofiarna ludność zatorska
 Zbierała fundusze na utrzymanie polskiego wojska.

¹tekst Marii Brandys, wieloletniej prezes TMZZ
 Lapidarium² – zbiór kamieni, fragmentów rzeźb (tutaj: nagrobków)